

A.-S. „SILVA“.

Talinnas, Merepuiesteel Nr. 17.

**Telef. kontoris 9-29, 13-80, kaupluses 18-09.
Metsaosakond 13-20.**

Telegrammi - aadress: TALLINN — SILVA.

**Soovitame rikkalikus walikus
kuiwi hõweldatud ja hõwelda-
mata**

kuuse- ja männilaudu,

**kuiwi tamme-, saare-, jalaka-,
kase-, lepa- ja haawalaudu.**

Ümmargusi ja kanditud

palke,

kõigis nõuetawates pikkustes ja jämedustes.

Ümmargusi ja saetud

latte.

**Saeweskis wõetakse jälle wastu ja täidetakse
rutuliselt igasuguseid tellimisi. Ostame iga-
sugust metsamaterjaali piiramata arwul.**

Metsa- ja jahiasjanduse ajakiri.

<p>Toimetus ja talitus: Tallinnas, Metsade peavalitsuse juures. Telefonid: Wastutaw toimetaja 23-78. Asjaajaja 12-75. Aadress: liht- ja rahasaadetistele: Ajakiri „Eesti Mets“, Tallinn.</p>	<p>Tellimise hind: Aastas Mk. 300.— Poolaastas 165.— Weerandaastas 85.— Oskik number 15 mk. Wäljamaale 400 marka aastas.</p>	<p>Kuulutuste hind: 1/1 lehekülge Mk. 2000.— 1/2 lehekülge 1000.— 1/4 lehekülge 500.— Tekstis ja kaanel 50% kallin.</p>
--	--	---

Nr. 13/14.

10. juuli 1924.

4. aastakäik.

Metsaasjandus.

Pildid kodumaa metsadest.

P. Reim.

5

Wattides ei saa mööda minna ka Wastse-
liina mõisa pargist. See asub mõisa juu-
res, Piirja jõe wafakul kaldal. Wõtub
enda alla umbes 3 ha suuruse pinna. Siin
kaswanud 85-aastased tammed õige mit-
mesugusel asetusel künklikel, wõrdlemisi
ranmuul maal. Kohati on tammed hõre-
dalt, kohati tihedamalt, kohati segatud
teiste puudega (kast, jalakas, wäher), kohati
ainult puicsteede äärtes.

Tammed kaswanud wõrdlemisi sirgelt ja
lopsakalt. Pikemad puud on 24 m. kõrged.
Keskmiselt oleks kõrgus aga wast 22—23
m., s. o. kõrguse juhtes wastaksid puud
Preisi II boniteedile (Schwappachi toote-
tabelite järele). Jämedamad puud on kuni
60 sm. läbimõõdus jämedad, keskmiselt on
aga jämedus 40 sm. ümber, s. o. isegi jä-
medamad, kui selles wanaduses ükski teine
puufelts kodumaa metsades.

Keeldum siinkohal pikemalt kogutud and-
metel peatamast, tähendada wõiks aga järg-
misi:

Pargis leidub kohti (0,11 ha suurune
proowitiik), kus puumas isegi suurem,
kui Preisi keskimestes I b o n. t a m m i k u -
tes Schwappachi tootetabelites selles wan-
aduses ette nähtud. Samuti on jooksew
juurekasw enamwähem wõrdne Schwap-
pachi andmetele. Wõetud proowitiiki and-
med näitaksid massi tagawara ühe titnu
kohta 60 tks-sülda, s. o. isegi rohkem, kui
meile selles wanaduses annawad männi-
lud, kuusikud ja kaasikud.

Puud on juba noorest saadik wõrdlemisi
hõredalt kaswanud ja sellepärast on nad
ka hästi jämedamad, kui wast kusagil
tootetabelites ette nähtud. Selle juures on
nad aga üldiselt halvasti laasunud. Hari-
likult leidub juba otsti 4—8 m. kõrgusel.

On aga ka olemas tüvesid, mis endalt enam midagi soovida ei jäta: 35—40 m. rünnamõõdus, 14 m. sirge oksteta tüvega. Sarnaseid leidub rohkem tihedamates kohades.

Wassfektinast lõuna poole sõttes, Misso metsandikus muutub maastiku ilme. Rohkesti on siin rabasid ja soid (iseäranis Pauli wähtkonnas). Parmu ja Pauli wähtkonnades (Misso mõisa ümber) on enamuses madalal maal kasvawatel kuuselehtpuu segimetsadel. Kuusega feltis siin kask, haab, mustlepp ja ka saar, wäher, jala-kas. Wähesel arvul leidub alusmetsas ka pärna, mida ma ei näinud kordagi Wastfektina ümbruses. Rõhuv enamuses näib olewat wanematel raietüpsitel metsadel. Nendes on aga tunda endise wähtkraide jälgi. Et metsandik õige kaugel raudteest ja rahwarikastest tsentrumitest, siis on ka loomulik leida siin rohkemal määral wana metsa.

Wiiimasel ajal on aga tekkinud õige suure raiemikud. Metsaülema seletuse järelle on juuremas metskonna osas juba 4 a. jagu mets ette raiutud. Sarnane suur nõudmine metsa järelle on osalt tingitud asunikudest ja sõjapõlenutest, kellele materjaale soodsamatel tingimistel antakse.

Pauli wähtkonnast nägin wõrdlemisi kurwa pildi, kus sõjapõlenutele langilt puid ühikute puude kampa müüdüd. Ohtjaid on leidnud ainult ehituspuideks kõlbawad okaspuud. Kased ja rõhutud kuused on aga pidanud eistalgu alles jääma, kuigi nende allesjäamisel mingisugust tagamõtet ei ole.

Metsa uhtusena leidub Pauli wähtkonnas rahwasuus tuntud „pikk-kuuse“ („Pikakuuse“) niit — selle kuuse lähedal). Tegemist on siin tugewa kuusega, mis 33,5—34 m. kõrge ja rinnafõrguselt 3,14 m. ümbermõõdus. Wiimase 10 a. juurekasw (Pressleri puuriga mõõdetud) raadiuses oli — 0,8 m. Kuuse wanadus peaks olema üle 200 aasta. Wäliselt on ta lopsaka, terve ilmega ja ulatub oma kõrgusega teistest ümbritsetest puudest üle (ümbritsete metsa wanadus umbes 90 a.: kuused ja kased).

Metsandiku edelapoolses osas on ülekaal parematel männiboniteetidel (Maksa mets).

Siit wähe läänepool wäljaspool metskonna piire — Rogosi mõisa ümbruses tuleb rohkemal arvul ette tammi. Nimelt ulatub selle kohalt tamme raioon, mille suurem osa asub Lätimaa piirides asuwa jõe ülemjooksul. Tammed kasvawad peaaegselt ühikult põldudel. Rohkemal arvul on neid aga ka Rogosi mõisa juures, n. n. Jaaniwariku s. Üks osa on siin kurnatlikult soetatud (istutatud). Need on kuni 50 a. wanad ja kuni 19 m. kõrged. Teine osa, s. o. peaaegselt Jaaniwariku lõunapoolisel kruusasel mäeküljel, on nähtawalt loomulikult teel tekkinud. Suuremad tammed (arwu järgi wäht umbes 20) on üle 200 a. wanad, 27 m. kõrged ja mõned üle 1 m. läbimõõdus jämedad.

Jämedama puu ümbermõõt rinnafõrguselt oli 3,90 m.

Foto P. Meln.

Tammed

Rogosi mõisa järwe kaldal, Wõrumaal.

Tammede all kasvab sarapuuwõsastik. Silma paistis, et selles ümbruses wõrdlemisi sageli ette tuleb seenehaigust *Holyporus sulphureus*, mis esile kutsub puu mädanemise. Paljudel tammedel wõis näha lopsakaid wäwärel-kollase wärwiga polstreid (seene wiljakandja kehad). Ka mõijas kasvawatel remmelgatel nägin sama seenehaigust.

Pilt kujutab tammi, mis kasvavad Rogosi mõisa järvest umbes sada sammu läänepool põldudel. Esiimese tamme wafakult külselt ja õõnsuse awausest on Poly-

porus sulphureus wälja ajanud omad wäljatehad. Esiimese puu ümbermõõt rinnakõrguselt on 304 sm., tagumisel puul aga 390 sm. (Järgneb.)

Lehtmetsamajandusest Eestis.

Ed. Schabat.

2

Kolmas tingimine tarbematerjaalide juures on **oksteta puutüvi**. Siin tuleb meil harilikult deest rawitsemise alusest kinni pidada, mille kohta teame, et liigjuurkaswuwabadus teeb puutüwe okslileks ja nimelt tol ajal, kui puu weel rohke kõrguse juurekaswu seisukorras wiibib. Sellepärast peame siin iseäraliselt ettewaatlikult talitama: puhastamisega I wamaduse klassis kuni 10 aastani ja harmendamisega II kl. kuni 20 a., sest et iga lehtpuu siin suurema wabaduse koha ära kasutab ja oma kaswujõudu hakkab krooni laiendamise, s. o. okste peale, raiskama. III-s ja IV-s klassis kuni 30., 40. a. a. wõtme läbitratumises juba wähe julgemad olla, puudele wõimalust andes suuremal määral walguse juurekaswu oma põiklõike suhtes ära kasutada. V ja VI klassides, s. o. 40-ist kuni 50. ja 60. aastani lõpetame juba rawitsemise ja wahetajutuse, sest et selle wamaduse walminuid ja küpsid puiestikke juba peafajutuse alla wõtma hakkame.

Sirge ja oksteta puutüwe kaswatamise juures peame rawitsemiseks määratud tarbelehtmetsas õige ettewaatlikult krausti eluwoitluse ehk kõrguse tabelit käsitama. Teatavasti jaotab kraust puiestiku esitajaid kõrguse järele 5 klassi

Harilikult longewad firwe alla enamasti ainult V ja IV klassi esitajad. Siin tuleb meeles pidada, et wõsast taimed kõige waresmas nooruses ja umbes 10—15 a. jõudsamalt kõrgusesse kasvawad kui seemnest taimed.

Sellepärast nõuab puhastamine ja harmendamine siin palju rohkem tähelepanu, kui okaspuu noorendikkudes, et meie mõnda 10-aastast, kõrguse kaswu poolest küll IV ehk isegi V klassi kuulumat aga elurõõmsat seemnetaimet kogemata maha ei raiuks

ja tema asemele lopsakat II ehk isegi I kõrguse klassi tunginud, aga juba jõudmemäda siisaldawat wõjataimet kasvama ei jätaks.

Kawatsetud lehtmetsa rawitsemise juures annaks muudugi käesolewal pinnal **igaaastane teatud puude arwu wälja wõtmine** paremaid tagajärgi kui ainult 5 ehk 10 aast. tagant forduw rawitsemine. Muijeks wõttes, et parem ühe korraga liig wähe kui liig palju wälja raiuda, — on tehtud eksitust igaaastase tagajutulekuga kergem parandada kui 5- ehk 10-aastase etteraiumise juures.

Et kawatsetud lehtmetsa rawitsemine kogu niu s asi on, oleks soowitaw, et iga metsa ülem oma elukoha lähedal asuwas sündsas lehtmetsa noorenditus mõne wakamaa pindsihtidega alaliseks katsepiinaks ehk proowiks eraldaks. Iga aasta teeks metsaülem oma abi ja metsnikkude juuresolekul siin eeskujuliku rawitsemise, selle juures maharaiutud materjaale sülda pannes, koha peale jättes ja iseäraliselt kaustikusse üles märkides. Samuti toime taks juba oma isikliku äranagemise järele — **abimetsa ülem, iga metsnik ja iga metsawahi** (alguses metsniku juuresolekul) igaiks oma elumaja lähedal. Sarnase korra suur praktiline kasu seisaks selles, et ametikoha wahetamise juhtumisel järeltuleja näeks, mis juba on tehtud ja teaks, mis siin weel tarwis teha. Mõne paarikümne aasta pärast iga metsaametniku elukoha lähedal asuksid siis korralikult rawitsetud lehtpuiestiku proowid ja wõiks siis otsustada, mis sugused eksitused igal proowil on tehtud, et nendest tulewikus eemale hoida.

Sarnaseid alalisi, wakamaasuurusi proowe oleks muudugi soowitaw ka okas metsa noorendikkudes sisse seada, ja ma arwan, et igaaastane paari wakamaa isiklik rawitsemine ei teeks küll kellelegi meie seast

liiga. Wastupidi, ta ergutaks igaihes tema metsaarmastust veel suuremaks, — sest psüholoogia-teadlased on tähele pannud: mida rohkem tööd ja waewa inimene mõne asja peale on tarwitanud — seda sügawamalt ta seda armastab.

Sellejuures teen aga eelduse, et peawalitsus ega kontroll mõne kogenud matemaatikult noorendiku wakatama eest meid ei trahwiks, waid wastupidi kõige paremini rawitsetud proowi eest mõne preemia määraks.

Peale selle on ju maharaiutawa materjaali wäärtus nii wäike, et siin ka mingisugust kuritarwitust karta ei ole.

Korraldatus rawitsemiseks kõikides puuestikkudest oleksid muidugi kõige kasulikumad alalised metsatööd.

Wõimalik on see aga ka riigi armel põlgatud päewatööliste abil ja teataw osa materjaali eest isegi kohalike elanikkude tööjõudu tarwitades. Wiimasel juhtumisel muidugi ainult metsawahi juuresolekul ja järelewalwel.

Waatame aga nüüd, misugust mõju avaldawad siin metsandikkude turutingimised.

I järgus, kus kõikide materjaalide peale, wäljawõtteta, kohalik turundumine olemas, — saame ka kõige peenema hao eest veel tasu, olgu I j. taltsist kuni V-ni, s. o. 80—40 m. 1 k.-s. eest.

II järgus, kus wähekasutuse materjaalid ainult osalt turule pääsewad, saame ehk turule lähemates kwartaalides sellisama hao eest veel VI—X taltsi järele a 30—8 mk., kaugemates kwartaalides aga keegi juba ei taha pennigi juure makssta, kui ta ka nõus oleks puuestikku maharaiutawa materjaali eest rawitsema. Veel kaugemal nõuab ta aga oma töö eest juba juuremaksu, — kõike raiutud materjaali, kui temale koguni wäärtusetut tagasi lükkates. On ka juhtumisi, kus ainult läbi raiumise materjaali eest raha maksatse, harwendamist selle juures saadawate lattide ja teiwaste eest tehakse ja puhasutamise haugu sugugi ei taheta.

III järgus, kus küttepuudki täiel määralt turule ei pääse, nõuawad kõik rawitsemistööd juba sularaha maksimist, kusjuures materjaalid kohapeale müdanema jääwad.

Sellepärast kawatseti ka end. Wenemaal rawitsemistööd ainult I ja osalt II järgus, s. o. seal, kus nad endid ära tasusid, kuna III järgu metsandikkudes nad isegi osametsades enamasti määramata jäid „fulude kookuhoidmiseks“.

Sarnase määruse täielikult läbiwiimiseks ei olnud aga loogilist põhjust, sest nimelt III järgus on tarbepuul kõige suurem tähtsus, ja nimelt, et ainult need siit täiel määralt turule pääsewad ja peatuluallikaks on. Sellepärast lubati ka isearaliste töenduste põhjusel, — seal kus kõrgewäärtuslised tamme- ehk osapuuestikud kaswawad, — ka III järgus nende puuestikkude noorendikke raha eest rawitseta.

Et rawitsemist energilisemalt läbi wiia ja riigile wähem fulu sünnitada, oleks soowitaw, et rawitsemisele, mida wõimalik on teostada, maharaiutawate materjaalide pärast II järgus, seda enam veel muidugi III järgus taltsitust ei tehtaks. Et lehtmetsa rawitsemise materjaalid wõrdlemisi madala wäärtusega on, siis oleks see maksu isegi mõne suurema I järgu metsandiku kohta.

Keljas ja wiimane tingimine tarbematerejalide juures on puutüwe teataw läbimõõt.

Terwet ja walget haawapuud tarwitawad tseluloosi- ja tikuwabrikud, alates juba 1 sülla pikkustest pakkudest 4 tolli läbimõõduga pealmisest otsast. Mustlepa 1-süllaalste paku läbimõõt peab juba wähemalt 7 tolli olema (wineeriwabrikutes tarwitamiseks).

Kasepuu 1-süllaalste Lutheri paku läbimõõdu alammäär on 8 tolli.

Nende nõudmistele alammäärad, wõrreldes Wargas de Bedemari II boniteedi puestikunormaaltabelitega, leiame, et keskmise puu läbimõõt tollides rinnakõrguselt on:

Puu seltis	40 a.	50 a.	60 a.	70 a.	80 a.	Rub.
haab	6,1	7,7	8,9	9,8	10,5	Tuula, Sa- mara
m.-lepp	7,0	8,1	8,8	9,5	9,6	Põhja-Sa- lmaa
kast	4,7	6,0	7,2	8,3	9,1	Peterburi

Puutüve jagamine sortimentidesse ja tema hind 1928. a. V j. taksi järele:

Puu tüüp	Vanadus	Diam. tolli	Tarbepuu takt.	Küttepuu takt.	Kõrva takt.	Hind mtr.	Sama tüüpe küttepuu hind mtr.
haab	40	6,1	4	1	5	27	13
	50	7,7	8	1	9	51	23
	60	8,9	11	1	12	69	30
	70	9,8	14	1,5	15,5	88	33
	80	10,5	17	2	19	107	47
m.-lepp	40	7	4	2	6	32	24
	50	8,1	6	2	8	44	32
	60	8,8	8	3	11	60	44
	70	9,5	11	4	15	82	60
	80	9,6	22	5	17	92	68
tast	40	4,7	—	2	2	12	12
	50	6,6	2	2	4	30	24
	60	7,2	4	2	6	48	36
	70	8,3	7	2	9	75	54
	80	9,1	10	2	12	102	72

Geltoodud tabelist näeme, et normaal-puieestikus, peale peenema tarbematerjaali jaaktime:

Haava ft 50-a. — 5-süüalilise paku, mille pealmine läbimõõt 4" ja koguhind — 51 mf.

m.-lepa ft 60-a. — 3-süüalilise paku, mille pealmine läbimõõt 7" ja koguhind — 60 mf.

Raie ft 70-a. — 1-süüalilise Lutheri paku, mille pealmine läbimõõt 8" ja koguhind — 75 mf.

Nii ei tulekski haavale ja lepale harilikku 50—60-a. raieringi tõsta, vaid ainult kasele — kuni 70. aastani. On aga kahkluseta, et kui meie süüalilise ravitsemisega hoitakse oma lehtmetsa:

puhastamisega I klassis — täiuses 0,9 ümber;

harvendamisega II klassis — täiuses 0,8 ümber;

läbivõtmisega III klassis — täiuses 0,7 ümber, et sellega kõiki tetši ülalnimetatud tingimisi tähele pannes puieestikule võimalust anname oma elus mõõdukalt ka valguise juurekaasu ära kasutada, nii et haab ja lepp 50—60. aastal jämedamaid palkke annaksid ja meil poleks

tarvis ka kaste kuni 70. a. juure peal hoida, vaid võiksime teda samuti juba 60. aastal tarbepuiks pea kasutusele võtta.

Kõikide siin seletatud abinõude kasitamiseega oma tarbelehtmetsas lahkume juba madalmetse majanduse laadist ja asume temas kõrgemetsa majanduse laadi teostamisega, olgugi madalama raieringiga kui okaspuu kõrgemetsas.

Raiesüsteem jääks endine — paljasraie. Endise mureta ja korratu raieviisi asemel peabime aga ka siin mõnesugused kõrgemetsa lihtsamad abinõudid tarvitama. Teatavasti ei karda lehtmetsad omal niiskel maapõhjal nii juures määrat kui okasmetstad tulekahjusid ega päikesekiirte kuivatavat mõju ega tuulemurdu. Selle asemel on aga noored lehtpuuladwad õrnemad hülste kavadiste õõkülmade vastu. Tuuleheite ja tuulemurru ärahoidmiseks ja loomuliku seemendamise tugevdamiseks oleks raiesihituse valimine enamustunule vastu. Langi laiuse määramine samuti kui okasmetstas 25 sülla ümber. Et lehtpuusektsid igal aastal rohkesti seemneid kannavad, võiks langisihituse viis kõige lihtsam olla, s. o. järgimõõdne ja ilma liitmise tähtajata, iga aasta perpendicularaarselt valitud raiesihitusele, nut lanki läinud aasta langi külge liites.

Lehtpuuseemnete tervise tõttu, mis sandade süldade kaugusele lendavad, oleks seemnepuude jätmise raieestikule koguni üleaarne.

Soovitav oleks aga samuti lehtmetsas nagu okasmetstas juba langi ajamise juures veel juure peal seisva enametsa all, maakatet ribade kaupa lõhkuda, — sellega nende seemendumist juba langi raiumise ajal võimaldades.

Viimaselks olgu siin tähendatud, et tarbelehtmetsas nende abinõude teostamiseks, mis seni ainult okaskõrgemetsas tarvitati, — on meil täis ja loogiline õigus, — sest et okaspuu keskmise tarbematerjaali ja küttepuu hindade vahetord on jeesama, s. o. umbes 2 ja 1.

Selles lihtsuses ülewaates pole muidugi võimalik kõiki meie senises lehtmetsamajanduses soovitatuid muudatusi põhjalikumalt tõendada.

Siiski, metsameeste praktiliste kogemuste üldteatawate andmete peale toetades panen järgmised kokkuvõtteteesised ette arutamiseks ja otsustamiseks. Oletaks soovitam: 1) Selleks soodjal maapõhjal asuda lehtmetsa raieetikude loomulikele ja kunstlikule uuendamisele seemnetest; 2) korraldliku puhastamist, harvendamist ja läbitraimist laiendada peale segametsa ka lehtpuu enamusega puieetikude peale, neis sirge ja oksteta tarbepuutiivede kasvatamiseks; 3) endise lehtmadalmetza lehtfõrgemetsaks ümbermoodustamiseks peafutuse paljasaite läbi wita kindla raieviisi järele, wastawalt enamustuule sihi-

tusele ja raieetikku loomuliku seemendamise võimalusele; 4) asutada katsemetsakondi, neis haawa, mustlepa ja kase külwiproowe teha ja nende tagajärgedest teada anda; 5) igal metsaülemal, abil, metsnikul ja metsawahil soodjal kohal 1 wakamaa lehtmetsa noorendikke sihtidega asaliseks proowiks eraldada ja seal igal aastal wastawaid rawitsemisi läbi wita; 6) seal, kus rawitsemise juures maharaiutud materjaalidele ostjaid ei leidu, aga kohalikud elanikud nõus oleksid materjaalide eest seda tööd tegema, lubada rawitsemise kulusid maharaiutud materjaalidega katta.

Õpemetsekonda sõidu puhul.

Jälle mööduks tali ja saabus aeg, kus metsaüliõpilased oma sõnnud juhtwad õpemetsekonda sumistele praktilistele töödele. Seekord on see neljandat korda.

Seni ei ole üliõpilased õpemetsekonnast kunagi kaasa wiinud kõige paremaid mälestusi.

Õsimesel suwel, 1921. aastal, olid ilmad wõrdlemisi ilusad ja wõrreldes järgmistele aastatega tuntawalt soojemad. Siis olid aga ametis ka hirmsad piinajad — parrud. Et ole wist ühtki kodumaa nurka, kus neid loomi sarnasel määral kunagi ette oleks tulnud, kui siin 1921. a. suwel. Et nad annud mahti ei aparaadi seadmiseks ega diopritesse waatamiseks. Nagu mesilaste rühm ümbritses elusaid olemusi, ja seisatusid need naturkenei, siis jätkus juba paarist sekundist, et tunda äkilist pistet. Weriste käte ja nägudega tuli tööd teha.

Järgmisel — 1922. a. — suwel oli parme juba vähem, ilmad aga külmad. Kewadel oli haruldaselt suur wesi, nii et põhjapoolsed kwartaalid weel juulikuuni ülejutatutena seisid. Et aga maapind siin õige madal, siis seisid ka suurem osa metsast kawa märg, mispärast siis töötajate jalad õieti kunagi kuwada ei saanud.

Weel halwem oli wee rohke poolest järgmine, s. o. 1923. a. suwi. — Harwa näitas end pätke pluu tagant. Harwa mööduks

mõni päew ilma wihmata. Et saanud nüüd ka töötajatel kuwada mitte ainult jalad, waid ka — riided. Selle jekka weel ennenägematud jääskede parwed!

Sarnased mälestused, mis wanematele üliõpilastelt kuulnud, saadawad tulewasi metsateadlasi seekord Tartust tulema.

Stohapealsed olud liisawad esialgul aga weel rohkesti kohutawamat juure.

Daew peatub Ahijärwel sellekohases sadamas, kust tudengite eluforteri — Järwseljale — peaks wiima silutatud tee. Tee kohal sõidab aga üllatusena wabalt suur wene, mis 2—3 jalga wees istub. Üldse wõiks wast tee kohal 4—5 jalga wett olla. Tuleb kollida wenesse ja alata sõitu. Purjed tõstetakse üles ja wene liigleb mööda heinamaid, kandes endas 17 inimest ja wast 60 puuda kraami.

Peatume metsawahi krundi juures. Wähem wene liigub siin üsna wabalt üle põldude. — Maja on ümberringi weest ümbritsetud ja ainult tänu kõrgemale wundaamendile, — ei ole wesi weel jõudnud pöranda tasepinna kõrgusele.

Kaks wersta sõidame perituult mööda heinamaid. Siin keerame parwetamise kaanali ja liigume weel ühe wersta metsa wahelt, mis täiesti wee all.

Ülles siin tuleb kuw maa nähtawale (Kiwkaare metsawahi juures) ja wõib oma ja-

lul edasi liikuda. Siit on aga Järnfeldga umbes sama palju maad kui sadamast, s. o. üheksa wersta ümber. Wahepeal on juba õhtu saabunud. Tuleb kuivalgel edasi liikuda, kuulates kewadise metsa häält, ja ehitada päewaste nägemiste järele ettekujutusi eelolewast praktikumist.

Üks küsimine kerrib aga juba selle puhul tahtmatast feelele. Kas on siis tõesti tingimata tarwilik, et õpemetakonnaks on sarnane koht, kuhu juurepääs niivõrd raskestatud ja niivõrd ilmastikust olenew?

Foto J. Jaaniso.

Kuulsaare metsawahi maja.

(Õpemetakonnas, 13./IV. 1924. a.).

Neli tundi tuleb sõita wäikesel aurikul, siis umbes 1 werst paadiga mööda Ahijärwe sadamasse ja siit edasi teed mööda Järnfeldga — 9½ wersta. See oleks aga juhtumisel, kui keegi lootfikuga wastu on sõitnud. Kui lootfikuga wastas ei olda, tuleb laewaga Ahja jõge mööda edasi sõita ja alles Väänistes maanduda. Siit on wiletsat külaswahe teed mööda 12 wersta Järnfeldga. Nii on juurepääs õpemetakonda kõige soodsamal ajal.

Suure mee ajal on juurepääs weelgi keerulisem, sest sarnasel korral tuleb sõit lootfikul weelgi pikem. 1922. a. suwel püüis sadamasse mitu tee jaanipäewani wee all. Käesolewal aastal ei ole lootust, et wegi juuli keskpaigaks oma normaalse tasapinnani langeks.

Weel halwem on arasõit õpemetakonnast, sest siis tuleb wõsel reisisida. Juba kell 2

homm. tuleb teele asuda, et õigesti ajaks laewale jõuda.

Nii oleks lugu suwel, kui Vääniste ja Tartu wahel ühendust peawad aurulaewad. Talwel on ligemaks raudteejaamaks Tartu, kuhu 45 wersta.

Sügisefed porid ja kewadised jääminekud teewad õpemetakonna kas pikemaks wõi lühemaks ajaks täiesti kättesaamatuks.

Raskete juurepääsutingimistega on seletataw ka asjaolu, miks õpemetakond nii harwa külastamist leiab õpetlaste ja huwitatute poolt. Ometi peaks õpemetakond eriti wõimalusi pakkuma õpetlaste oma tähelepanekuid ja katseid siin korraldada. Kuiwõrd hästi see teostataw on halwadel juurepääsuwõimalustel, on pikema jututa selge.

Raskused, mis seotud juurepääsuwõimalustega, wõiks aga siiski wõita, kui teisest küljest esineksid iseäranis soodsad olud, mis tarwilikud õpemetakonnale.

Neid ei ole aga siin mitte!

Metsas puunduwad peaaegu täielikult põlu- ja mäeterrassi metsatüübid, sest kõrgematel moräänkihtudel esinewad salusid ei saa nendeks lugeda.

Ka warematal aegadel tarwitatud metsakorraldus- ja kasutuswõtted ei paku mingis sihis eeskuju. Ei ole siin kinni peetud ei tuule ega muenduse sihist. Tarwitatud on peaaesjalikult walf raiet, mispärast waned puistud ka walfiraiemetsa ilmet kannawad. Kui sagedasti satub taksaator kimbatusse puistu wanaduse määramise juures, sest selgub, et puistus esinewad puud wanadusega 1-st kuni 150—250 a. wanaduseni, ja wõimata on wahet teha, mis sugused nendest enamuses wõi mis sugustel metsaanduseliselt suurem tähtsus.

Palju on siin küll tööd tehtud metsakaswatuse ja metsakuwatuse alal. Jätuks aga juba 3-päewasest ekstursioonist, et sellega küllaldaselt tutvuneda.

Raskete juurepääsuolude tõttu peawad üliõpilased täielikult loobuma tutvunemisest taliste metsatöödega, nagu puude langetamine, ülestõötamine, wedamine jne.

Ja kas on siis tingimata tarwilik, et üliõpilaste suwine metsapraktikum just porises lubaterrassi metsas peab sündima? Kas siis kodumaal lubaterrassi metsadel on sar-

nane ülekaal, et küllalt oleks tulewasi metsateadlasi ainult nendega ümber kätma õpetada?

Minu arvates küll mitte. Sellepärast näib ka, et Kastre-Perawalla metsal, kui õpemetiskonnal, õige suured puudused on.

Praegu oleks ehk veel võimalik samme astuda soodsama õpemetiskonna leidmiseks.

Wõib olla tooks tulewit siis ka praotikantidele mõndaagi paremat. Praegu aga lehimad puud ja wirgutawad metsameest taga — rutata kewadiste istutamise- ja külmise-töödega, ja nii peab jätma ajutiselt kõrwale sarnased mõttemõlgutused.

Järmseljal, 18. V. 24.

P. Reim.

Jahiasjandus.

Meie laulusindude kaitseks.

Ed. Schabat.

Meie laulusindudel on palju waenlasi.

Osa nendest kuulub lindude liiki, nagu kullid, waresed ja teised — osalt on need aga neljajalgased, nagu kassid, koerad jne.

Neid leidub, meie häbiks, ka inimeste seas ja mitte üksnes ptimeda rahwa wõi rumalate karjapõlste hulgas, waid mõnikord ka haritud seltskonna lihis, kes ennast uhelt „maa soolaks“ nimetab.

Et iga isikunimese südamant linnulaul rõõmustab, seda sünni küll pole tarwis tõendada, ja selles suhtes linnukaitseks wälja astuda oleks üleaarune. Leidub ju muidugi mõni linnaelust tüdinenud isik, kes maal suwitamas olles ei leia õist und, rahurikkuwat õppiku „plärinat“ wihaga maha wananub, hommikul loofese triline saatel ärewuses teisele küljele pöörab ja lõuna kella 12 woodis lamab. Sarnaste laisklemate „terwiseparandajate“ wastu linnukaitse abiandusid tarwitusele wõtta oleks asjata, sest nende apaatikerite tahtejõndu ei jätku kellelegi tõfise kahju tegemiseks, — peale iseene.

On aga veel (harilikult linnades) inimesteliik olemas, kelle loodusõprus ja linnaarmastus nii ebanormaalselt on arenenud, et nende rahuldamiseks ei jätku wabaduses kõlawaid elurõõmsaid linnulaulu. Nad püüawad wätkseid wabalauljaid

finni wõi ostawad neid linnuturult, suluwad puuri, nagu kurjategija ja tunnewad siis rõõmu wangitse haledest piuksumisest. Siin on meil juba täiesti sadismiga tegemist. Seda tõendawad ka Dickens, Dostojewski ja teised kirjandus, kelle liitakuswõtjate akende ees ikka ripuwad puurid wangistatud lindudega. Teadku seda kõik sarnased „linnuarmastajad“, — häbenegu ja wabastagu oma süütu wangid.

Witmati jääb meil veel nimetada mõne linnaelaniku sentimentaalset kommet, — maarjapäewa cellert turult laulusinde ostata, sealkamas lendu lasta ja neile siis laste suuga järele waadata, seejuures suurt rõõmu tundes. Sarnane (nimelt selleks wangistatud) lindude wabastamine mõjuwat väga hästi laste hinge peale, arwawad nende kaswatajad-guvernanted. Neil peensüdamistel preiktel ei tule aga meele kui palju selle juures lunde rikki läheb, mis oma kodust wägiti on eraldatud.

Nii on selles, et nimetatud sadistide ja sentimentalistide himu rahuldamiseks suuremates linnades on iseäralised ärimehed ja -poisid, kes ainult sellest elawad, et nad metsades ja pöösastikkudes laulusinde püüawad ebasüüimiseks.

Selle wastu peaksid küll meie looduskaitsesemed kõige energilisemalt wälja astuma

ja riigivalitsus vastawaid karistusi määrada, nii et see äri tululik ei võiks olla.

Koguni teisest seisukohast waatab meie põllumees laululindude peale, kelle hulka kuuluvad ka warblased ja kuldnokad (muusträstas), kes oma osa saaki meie nisus ja odrapõldudel wõi kirsi- ja ploompipuudelt wõtawad. Oleks wist küllalt, kui palumata wõõraid linnuhirmutiste ehk tuule käes lehwivate lapikeste abil eemale tõrjutakse. Tihti aga paugutatatakse kõige peenemate haawlitega nende „röömlite“ sekka, nii et juba ühest paugust neid kümnete kupa maha langeb. Tuleb ka ette, et mõni puhtustarmastaja majaperemes isegi pääsufese pesa latiga maha uuristab.

Tuletan nendele põllu- ja aiamiljakaitsjatele ning majaseina puhtuse eest hoolitsejatele meele, et nad sarnase halastamata tegevusega oma kõige paremaid kaastegeelasi ja sõpru häwitawad. Kui on õige, et miniatuurne kasulik töö ei tohi tasumata jääda, siis käib see küll kõigepealt meie laululindude kohta. Wõrreldes neid miljonid kahjulikke putukaid, liblikaid ja nende tõuke, mis warblased ja kuldnokad oma toitmisel iga aasta häwitawad, selle wiljaga, mis nad lubaküsimata on „rööwinud“, siis on nad küll hiiglatöö eest kõige wähema tafru saanud. Pääsufene aga teatavasti ei söögi wilja, waid toidab ennast sääskedest ja kärbestest.

On veel küsitam, kas meie põllud ja aiad üldse wilja kannaksid, kui sügugi poleks laululinde. Sääskede rohke tagajärjel laaguneb meil aga malaaria palju suuremal määral laialt kui praegu. Samuti häwitawad laululinnud kärbsed — neid külgehaakawate haiguste edasikandjaid — sootu põhjalikumalt kui kärbsepaberid ja -pudelid.

See rääkijame laululindude häwitamisest, mille põhjusteks olid inimeste pöörsed waimlikud wõi majanduslikud huvid.

Veidub aga isikud, kelle mattendused on nii ebanormaalselt arenenud, et nad meie wäikseid lauljaid isegi toiduks tarwitawad. Neist maiasmokkadest kildawad ühed warblasepraadi; teised, suurlinna restorantide istudes, kõstitawad ennast raaguaga, mis loofesekeltest valmistatud jne. Laululindude õnneks ei olda meil veel nii kaugele arenenud ja wäide sellest olgu siin

ainult hoiatuselks, kuhu mõni üffit ärtõnneft paisunud miljonäär wõib jõuda.

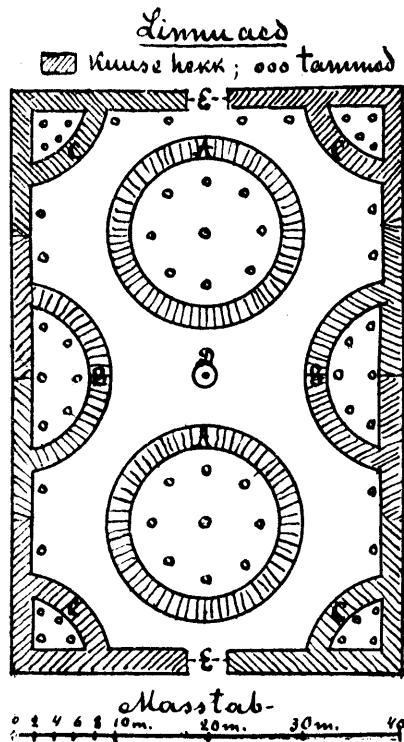
Palju tähtsam on meile see häwitustöö, mis rööwlinnud ja -loomad meie lauljate seas teewad. Siia kuuluvad ka kõik metsas hulkunud kassid ja koerad.

Selle wastu on meie seaduses punkt, mis metsas hulkuwaid kasse ja koeri rööwloomadeks tunnistab ja neid maha lasta lubab. Samuti on kõik rööwlinnud „linnupriiks“ tunnistatud peale ühe, mille puudumine rööwlite nimekirjast wist esteetilistel põhjustel seletataw. See on toonekurg. Majasteeliselte sammub ta meie metsa-, soo- ja heinamaadel konnade ja usside seas toitu otsides. Seejuures ei jäta ta aga ühtki linnupea tähele panemata, kust ta oma pika puuasi nokaga kõik munad ja linnupojad ära koristab. Rahju oleks ju muidugi seda haruldast ja ilusat rööwlindu häwitama hakata. Selle wastu protesteeriks eimeses reas meie lapsed ja lapsemad, kelle rööm ja lootus ta on. Peale selle ei olekski nende rööwloomade tapmine soowitaw, mis meil nii kui juba äärmiselt haruldased, nagu suur kuldokkas ehk karu, kellest isegi wiimane meil juba on kaitsjaid leidnud.

Teatavasti ergutab waba eluwõitlus wastaste jõudu, kawalust ja osawust. Kui meie aga pealt waadates leiame, et neist üks meile armsam pool on nõrgem ja selles wõitluses alla annab, siis wõime temale ka teiski appi tulla, ilma et tema wastast tapaksime. Sarnastest kasulikkudest metsloomade kaitseabinõudest olgu näituseks nimetatud põtrade, hirwede, jäneste ja nurmkanade talwine söötmine, loomaaedade sisse seadmine, fasaanidele kaitsepõõsastikkude istutamine jne.

Nelja-aastasel rändamisel kodumaa metsades leidsin ma ainult ühe sisseseade meie laululindude kaitseks, — nimelt Wõru maakonna Sõmmerpalu metskonnas. Toon siin tema kirjelduse ja joonistuse niimõrd õigesti, kui ma seda mäletan.

Ümber 1 km. kaugusel lähematest elumajadest on siin aastat 20 tagasi L a u l u l i n n u a e d sisse seatud. Need asub oja ja metsaääre wahelisel heinamaast ümbritsetud wähe kõrgemal, kumemal kohal ja on ehitatud ühe wäljamaalase plaani järele. Praegune seisukord on järgmine:

Laululindude pesitamiseks määratud plats, mis 40 mtr. lai ja 60 mtr. pikk, on ümbritsetud tiheda, praegu umbes 25-aastase kuusehekkiga. Hoolikasti põetud heki kõrgus on umbes 3 m., laius umbes 2 m. Tema võrste tihedus on nii suur, et sinna rusikasti sisse pista ei saa, ilma et offi varemalt suure jõupingutusega kõrvale painutada. Samasugustest kuusehekkidest on keset aeda kaks sõbrikujust täisbosketti (A A¹) olemas, mille raadius — 10 m.; platssi pikk-külgede kesklohal on kaks poolbosketti (B B¹), sama raadiusega — 10 m.; platssi nurkades — neli weerandbosketti (C C¹).

Rajaheki sisemist äärt mööda kasvavad praegu umbes 30-aastased, 10—12 m. kõrgused tammed, üksteisest 4 m. kaugusel, mis juunisajases väikeste sõõridega on tähendatud. Samasugused tammed ja ühtikud jalakad kasvavad gruppidega 5—10 tükki iga bosketti sees, oma arvu järele vastavalt viimase suurusele. Keset aeda asub kõige ilusam, kõrgem ja vanem tamm (D), mille ümber on puhkamiseks määratud ringpink.

Boskettidest ja hekkidest vaba maa-ala kasvavad laialehelised rohu- ja lilletaimed. Mõnigiuguseid teeradasiid siin ei ole. Sissekäiku aeda võimaldavad kaks väravat (E E¹).

Spetsiaalset tähelepanu äratavad tamme-gruppi ümbritsevad kuusehekid, mis nii kunstlikult on põetud, et wiltu alt ülespoole sihitud pügamispiind pea lahkumata tammelehise ääre üle läheb, nii et kuuseheki ja tammelehis siin ühise roheline kookuuse kuju omandavad, mille haasise läbimõõdi umbes 20 m. ja kõrgus umbes 12 m.

Sõnnerpalu laululinnuaeda nägin alles augustikuul, s. o. sume lõpul. Linnud olid kõik juba täiskasvanud ja aias ei olnud märgata suuremat elavust kui igas harilikus aias. Kohaliku metsaütlema hra Bergmanni seletuse järele on aga kevadise lindude pesitsemise ajal asi siin koguni teisiti.

Siis on kõik kuusehekid niivõrd elu täis, et kui käega mõnda hekiotsa liigutada või tõmmata, siis terve linnuparv wurinaga heki wälja lendab. ümberpöördukt: ilmub mõni full või teine rööwlinn, siis põgenewad hekielanikud väga kärkesti oma peidupaika, kust neid ega nende pesi, mune või poegi keegi kätte ei saa. On aga noor-põlv juba lennuwõimuline, siis on aia elawuse hooaeg kõige kõrgemale tipule tõusnud ja linnulaul areneb siin päris mitmesaja-keeleliseks laulupeoks.

Kuusekede asemel wõiks ka mõnda teist okastega warustatud lehtpuupõõsa seltsi tarwitada, nagu krateegus, roosid või teised. Ükski puu- ega põõsajelts ei ole meil aga nii warjukannatam kui mete harilik kuusk ja ei wõi järjekulult niivõrd tihedat hekki kasvutada kui wiimane. Seda on siis ka Sõnnerpalu linnuaia sisseseadja arwesse wõtmud ja seda on ka laululindude pere täiel määral hinnanud, sest paljud hakkasid siin pesitsema, kes muidu harilikult selleks ainult lehtpuupõõsaid tarwitafid. Suwitaw on, et lähematest elumajadest isegi kasid ja koerad ei tule siia jahti pidama, sest et tiheda kuuseheki terawad okkad nende ninadele ei meeldi.

Mis puutub riisuguse aia ehitamisse, siis arwan, et igas riigi metskonnas, waldkonnas või ka eramaatükis leiduks Sõnnerpalu sarnaseid kohti. Peandudmised

oleksid: hea maapind, wee ja metsa lähedus ja iimbruse vaiksus.

Sehki tuleks istutada kas metsast võetud või taimeaias kasvatatud 2—3-a. kuus-kedest, paigutades neid kahes reas, ½ meetri vahega. Tammesid tuleb aga istutada punktloolis üles kasvanud 7—8-a. taime-dena.

Küsitajale, „Kuna siis sellest asja saab?“ —

onnan vastuse: „Iga aednik istutab milja- või ilupuid rohkem oma pärijatele kui ise-enele; metsakasvatajatele on see aga harilik saatus, et ta oma küllwi saaki oma silmaga enamasti juba ei näe ja järgmine põlv seda kasutab; mõlemate töös tulewad appi üldkasuliku tegemise võim ja oma kodumaa armastus.“

Jahiseaduse ülesanded.

G. Vellen.

Praegu on väljatöötamisel uus jahiseadus. Wana, iganenud Wene seaduste asemel katsetatakse leida uusi, vastawaid kohalikele oludele ja praegusele ajale.

Püüame tungida tema tähendusse, selgitada, misjuugustele ülesannetele, misjuugustele sihtidele peab tema tulewikus vastama.

See seadus peaks reguleerima suhteid inimese ja kogu elusa jahilima vahel. Tema ülesanne peab olema niisuguste olufordade loomine, kus elaw jahikapitaal võiks tõusta oma kulminatsioonpunktile, niihästi arwulise kui ka omaduslise. Tema siht oleks teha selle kapitaal protsentide kasutamist kestwaks ja pidawaks.

Et selgitada neid teid, mida mõõda peame tulewikus sammuma, pöörame wähe tagasi minewikku.

Siin näeme, et elaw jahikapitaal järjekindlalt wäheneb, mis on kahutawata ühenduses inimese tegewusega. Ühest küljest häwitab inimene armuta küttimise läbi metsloomi ja -linde, teisest küljest mõjuwad nende häwinemisele kaasa inimese kultuurilised ettevõtted, nagu metsade eksploateerimine, soode kuivatamine, metsa muutmise põllumaaks ja heinamaaks. Mõned metsloomad, nagu pöder, nuqis, lendoraw, mõtus, sookana j. t. katsumad wõimalikult kaugele olla kultuurist.

New-Yorgi zooloogia-ata direktori W. T. Hornaday arwamise järele (American Natural History): „Ei kannata mitte ühegi looma, linnu, roomaja ega kala tõug inimesele kasutooma ettevõtte mõju wälja“.

Wastukaaluliks sarnaselt häwitawale inimese tööle tahab olla ülesehitaw tegewus.

Mõnes oli sellel kaitseiseloos: inimene hoidis hoolega kõige selle eest, mis oleks wõinud saada hädaohklikuks kasulike loomariigi liikmele.

Kaitsemääradeks tuleb lugeda: jahiloomade tapmise keeluaegu, walju kontrolli selle üle ja suurt karestust sellest üleastujale; siis loomade hoitmist neile halbadel aastaaegadel ja kaitseparkide sisseseadmist.

Kanadaas wõtab Commission of Conservation (alalhoidmise osakond) oma kaitse alla looduse rikkuste alalhoidmise. Tema järelewalwe all on looduspargid, kus elawad kõige haruldasemad loomadetõud ja kus nad leiawad inimese poolt kõige hoosamat kaitset ja rawitsemist.

Selle rawitsemise tagajärjest annab selget tunnistust see asjaolu, et 17 aastat tagasi oli Ameerika piibwli (buhwol) tõug täiesti wälja suremisel, kuid rawitsemise ja kaitse tagajärjel sigines neid palju ja praegusel ajal on nende arw üle normaalse. Buffalo Park'is (Watnwright, Alberta) on nende arw 8300 ja, et kõige seda hiiglahulka ei ole wõimalik hoiduga warustada, tuleb neist 2000 tükki sel sügisel likwideerimisele. (F. Tr. Review, March 1924).

Kanadaa prowintssides on ametisse seatud põllutöbministeeriumi ametnikud, kelle kohuseks on jahilubade ja ka kaitseaduste tagajärgede üle tpa aasta lõpul raportibega teatamine põllutöbministrile jahiasjanduse seisukorra ja kaitseaduste tagajärgede üle, samuti teha näpunäiteid nende punktide kohta, mis tarwitawad muutmist.

Töon siinjuures wäljawõtte ühest niisugusest aruandest 1921. a. kohta, N. Brun-

wiki provintsi (61-st Annual Report of the Crown Land Department of the province of New Brunswick 1921): „Kohalikude jahimeeste arv vähenes 3000-ni. Selleks mõjus kahjemata kaasa jahiloomade liha müügi teel turgetel, mis oli maksimaalsel aastal. Minu arvamise järele annab ka tulevikus see teel häid tagajärgi, sest et selle mõjul jäätavad lihakütid (pot hunters) rahule meie suuremad jahiloomad.

Kahmine hooaeg põldpüüde peale oli väga tagajärjerikas — suur arv on tapetud. Põldpüüde seisuford provintsis on rahuldav; hea oleks ka, et tulevikus oleks niisugune lühike kahmine hooaeg.

Eht küll meie seadused ei ole täiuslikud, on aga üldiselt vastuvõetavad ja mina omalt poolt ei soovita tulevaks aastaks muudatust.

Jahilubastid on välja antud 64.630 doll. eest

Suuri jahiloomi tapetud: põtru 1016 tk., hirvesid 1880 tk., koku 2896 tk.

Käesoleval aastal on kohtus olnud 116 asja arutada. Kartistuste summa 6787 doll.

Konfiskeeritud püsside ja teiste jahitarbeasjade müügist 1500 doll.“

Enne, kui üle minna teaduslike küsimuste lihtsesele kirjeldusele, mida käsitletakse jahiasjanduse juures Põhja-Ameerikas, vaatame vähe tagasi metsamajandusse.

Metsakorralduse osakonna juhataja E. Schabat soovitas 1920. a. kevadel läbi viia liht metsakorraldust, et rutem selgusele jõuda vahariigi metsa inventaari kohta.

Umbes sama võtme leida Kanada metsadepartemangu direktori 1920./1921. a. aruandes (Report of the Director of Forestry, Canada, 1921). See aruanne käib 1920. a. juulil Londonis ärapeetud Inglismaa ja tema asumaaade metsateadlaste konverentsi kohta. Tema kirjutab: „The conference stressed the need of having a stock-taking of all the forest resources of the Empire carried out as soon as possible, and of immediately putting into execution plans for the protection of these forests from

fire, insects, and wasteful exploitation methods.“ (Konverents nõudis tungivalt kõige metsa inventaari kindlaksteegemist ja täidesaatvate plaanide esitamist, et võiks parema tagajärjega metsa kaitsta tule, putukate ja kahjulikkude eksploateerimisvõtete eest).

Jahiasjanduses peame valima just sama tee. Kõige pealt peame kindlaks tegema jaht inventaari ja teda arvestama.

Metsade peavalitsuse poolt on selles suhtes juba samme astutud (kitsede, põtrade ja karude armu kindlaksteegemine, kahjurks puuduvad minul teated).

Loodusuurijate selts saatis käesoleva aasta märtsikuul teatelehed välja, et korjata statistilisi andmeid jahiloomade ja lindude kohta. Need lehed on osalt hakanud juba tagasi jõudma. See huvi, millega täitjad küsimuslehti vastu võtsid, annab võimaluse loota, et meie omandame enam-vähem täpsed andmed.

Muidugi ei saa siin absoluutse täpsusega rehkendada, kuid suurte armude teooria järele kõiki mitnuseid ja plusse koku võttes saame täielikkusele lähedalseisvas armud. Nende andmete alusel võtme ükspäev metslooma tõugude levinemise kohta Eesti vahariigi piirides sellekohase kaardi koku seada.

Kokkuvõttes biol. Surven U. S. America 1923. andmetega seatakse P.-A. ühisriikides koku juba niisugused kaarte. Siin on kõik loomad jagatud kahete erikategooriasse: kahjulikkudeks, keda peab armuda hukkama (hunt, ilves, hõkal, rohilaane hunt, metskassid j. t.) ja kasulikkudeks kelle hukka kuuluvad kõik jahiloomade ja karusloomade tõud. Nende hoidmise ja tundmaõppimise peale on kõige hoolisam tähelepanu pöördud.

Selleks ülesandeks asetati kuulsad loodusparand, katsejaamad; igalpool leiduvad valitsuse spetsialistid ja eraettevõtted.

Juurelisatud tabelis on näha, kuidas edeneb jahiloomade siinimine inimese kaitse ja hooli all. Andmed on koku seatud 1916. a. kuni 30. juulini 1923. a.

Kind of game (jahilloomad)	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923
Buffalo (pühwel)	206	251	311	381	431	508	603	717
Elk (pöder)	165	205	261	345	433	519	608	657
Antelope (antloop*)	47	57	55	54	65	91	21*)	16*)
Deer, mule (hirw)	2	2	15	21	27	54	52	62
Deer, white-tailed (hirw)	3	6	8	9	5	21	31	27
Mountain sheep (mäekits)	—	—	—	—	—	—	15	20
Total (kokku)	423	521	650	810	961	1193	1330	1499

*) Antilloopide arv väheneb huntide hävituse läbi.

1922./1923. a. ei tõusnud põtrade juures surmajahitumiste % üle 1%.

Teises raioonis, „Winter Elk Refuge“ (Wyoming) kuulutati kolme talvekuu jooksul 3400 põdra tootmiseks 1000 tonni heinu, (23. jaan. kuni 25. apr. 1923. a.), mis teeks ühe põdra kohta 0,1 tonni = 6 puuda fuus.

Spitakse tundma loomade elutingimisi, kombelid ja toitu. Et kindlaks teha iga aastaaja toidu kokkuseadet, tehakse teaduslikstes jaamades laboratooriumilisi analüüse loomade sifitondadest, tehakse katsed toidu mitmesuguse kokkuseade mõju üle loomade peale, spitakse tundma sifemisi ja väliseid parasiite, nende vastu võitlemise abinõusid, pätiavuse, töuparanduse ja soo-õõdnemise seadusi. Omelik jahilloomade ja -lindude aklimatiseerimine on ka nende jaamade töö tagajärg. Viindude rändamine, lennu siht, puhkamise ja pesitamise kohad, nende kaitse, loomade koltimine ja selle põhjused on sama jaamade walju kontrolli all.

Väheadas ühenduses bioloogilis-zooloogilise jahilma uurimisega töötab kaitsetegevus ja -seadus. Minult see ühendus töötis Ameerika jahiasjanduse tema hilgeseisukorrale ja kasvatas temale määratu hulga elawat jahiiinventari.

Meil Gestis edeneb elu kiiresti. Jaalpool asutatakse jahilistse ja on suur nõudmine jahimaade järele. Juba nüüd on ja-

hifeltside liigete arv nii suur, et ei vasta proportsionaalsuse suhtes jahilloomade arvule.

Meie peame viimase võimaluseni hoidma jahikapitaali, ega ei tohi teda päriselt hävitada, sest et selle kapitaali protsentide kasutamine peab ka tulevikus jääma mõndele lõbuasjaks, aga ka paljudele sisetulekuallikaks.

Meie elame üle huvitava momenti ja hiasjanduse ümberforradamisel.

Kaks majanduslike ilma tähtsamat jõudu seisavad teineteise vastu: nõudmine ja pakkumine. Meil on järjeft kasvav nõudmine, kuid pakkumisele on omane kahane-mistendents.

Sellepärast, nõudmist ajutiselt mitte rahuldades, peame hävitama kahane-mistendentsi ja töstma pakkumist nõudmise tasapinnale.

Sellele viib kõige õigemalt ja kiiremalt ainus tee: kunstlik jahilloomade ja -lindude kasvatamine kaubanduslikels ja majanduslikels otstarbeks; aga see on rajatud asjatundlikkudele bioloogilistele uurimistele, sellepärast peab ka nende peale nüüd tarviliku tähelepanu pöörama.

Jahilloomade kasvatamise üle äriliseks otstarbeks, tema edenemise ajaloo, praeguse seisukorra ja tema tulewiku lamatsuste kohta siin Gestis võtan sõna hiljem.

Mitmesugust.

1782. aasta juhatuskiri Liivimaa ja Saaremaa kroonumetsniftudele.

(Pilt kodumaa riigimetsadest ja metsavalitsemisest poolteiseajaja aasta eest.)

Kui sedaviisi kõik vähegi lahtuselt tõlmutud tarbepuu wälja oisitud, peab järelejäänud tõlmuta puud, kasutamata ladumaistad ja paksud ojad põletispuudeks walmistatama, nõnda et ainult peenikest ojad järele jääksid, kõik puud wõimalikult maapiina lähedalt raiutama ja mets wõimalikult hästi jelles raiesmitlus puhastatama.

Peats aga mõnel aastal nõudmised tarbepuu suhtes nõnda suure maa-ala aastalangis wõtma, et küttepuude walmistamisel raieskittu ülejäänud puudest ja materjaalist täielikult foristada ei saa (mitmesugune juhtumine aga korraldusel järelewaatusel nii kergesti ei sünni, sest mida rohkem küttepuud tarbepuu ülejääb, annab, seda vähema hoolega on tarbepuu wälja oisitud), siis tuleb lähemal aastal esimises järjekorras põletispuu walmistamist siin nõnda teha jätkata, kuni raieskitt täielikult foristatud on; kui see weel siindinud ei ole, ei tohi lehtpuumetsa põletispuuks wälja anda, olgu siis, kui ehitusmetsa laugus seda nõuab. Sarnasel korral, kui nõutawat arwu materjaali antud aastalangist ei leiduks, tuleb puudwõ oja järgmisest langist wõtma, sellejuures aga mitte kõike metsa läbi oisida; ainult siis, kui erakorraline tarwitus, näituseks wõllipuu wõi mõne muu suurema puu järele on, tuleb see liigi laugemas langis kätte juhatada. Siinjuures tuleb tähele panna, et selle materjaali wäljawedamisel teeb mitte kõige paremat metsofakt läbi ei aetaks, ja et puud ka laduma ois ja kõik ülejäänud puu oja üles tõttatats, ja selle koha ümber aluwad pööraapud ja pööraastid eest foristatats selleks, et noor mets siin jälle kasvama hatata wõiks, kusjuures metsowõlwi antude tegemist wõimalikult ära hoida tuleb, et mets tuulke eest kaitsitud olets.

Sarnase langi raiumisel, mis tulewikus jälle ehitusmetsaks kasvama peab, tuleb weel järgmise peale rõhku panna:

a) Kõik noored, tihedad, üksteise kõrwal sirgesti üles kasvunud otaspuid peawad grupiwiisi alles jääma.

Siimas pidades, et tulewase metsa headus kas tema kõrge wõi madalatimuline saab — peaaesjalikult ainult sellest oleneb, kas mets tihedalt wõi hõredalt üles kasvab, kusjuures ühtlasi tihedalt kasvawad kohad tuulemurru eest kaitsitud, — tuleb neid kohti, kus otaspuu noor mets lihe, kõige suurema hoolega kaitsta, weel vähem lubada siin hõrendamisel ületliga paistawad puud õhu andmisets wälja raiuda ja tihedust vähendada, misjuure asi otaspuu-metsale õige kahjulik ja mida ei tohtis teha.

b) Samuti peab ka tulewikus nõutawate masti, wõllipuu ja muude suuremate materjaalide jaoks peale grupiwiisi järelejäetawa noore metsa weel siin ja seal ühtlasi seemnepuid jätma jätma, umbes 80—100 jammu üksteisest eemal, et seega nende puude abil seeme end paremini raieskittu laiasti küllida juu-

datks. Selliste etstarbets tulewad walida sirged puud, mis terwed ja hea kasvuga, mis kõvasti juurtel asuwad, et tuul neid kergesti ümber ei löökats, mis ois-tarbeks ka noor olusmets, kui ta hea, terve kasvuga nende ümbruskonnas järele peab jääma, seemnepuude kaitses toimide eest. Kui need seemnepuid nii tana puutumataks jääwad, kuni umbes 100 aasta pärast raieskitt jälle samal kohal saab oloma, siis annawad need seemnepuid ja ka eelpool nimetatud järelejäetud noore metsa grupid õige suure jäämdufega palke. Sarnasel kombel kasvutatud metsas ei ole kunagi puudus jämedatest forimentidest.

Meeranis soowitaw on mägilal maal sarnaseid metsoagruppe ja seemnepuid mägede harjadele jätta, madalikus ja orudes aga metsa puhtalt wälja raiuda, sest selwiisi wõib seeme laugele edasi kanduda, puud aga, mis mägedel järele jäetud, ei wadjaks noort metsa sellele kahjuse, nõnda nagu orudesse järelejäetud puud. Metsa puhtaks järele jäetud järelejäetute järele küllib end puu seeme ülewal alla hulga paremini kui madalates kohtades.

c) Kohtades, kus liig palju otaspuid kasvab ja puudus tähele kättepuu, s. o. lehtpuu-metsa järele on, ja kus seega soowitaw on esimest wäheendada ja teist juure kasvutada, mis aga ainult seal wõimalik on, kus leht- ja otaspuu üksteisega segatult koos kasvab, peawad langid mitte nagu harilikult otaspuu juures pikad ja külad, waid neljanurgelised, ruudu-jarmad oloma, mille tõttu kasvawast otaspuumetsoast lendaew seeme end ainult wäikestele ruudulügedele küllib, aga ruudu keskkohadesse ei ulata, ühtlasi peab sarnane laud täielikult puhtalt wälja raiutama, ka seemnepuid, vähemalt otaspuid, ei tule jätta, sest lehtpuu ajal juuretewõju õige pea ja lämmatub siin ja seal seemnest ülestärkawad otaspuu-taimi. Sel wiisi on wõrdlemisi hulga kergem segapuu-metsoast puhtalt lehtpuu-metsa kasvutada, kui wastasel korral otaspuude kasutus lehtpuud kõrvaldada.

Ehituspuu tõlitamine peab kohe esimese saanitee ajal siindima, sest et sügawa lume ajal on wõimatu puud maapinna ligidalt maha lõigata. Materjaali peab kohe wälja wետama, kusjuures mõjatele on lubatud palke wäljaspool metsa järele kohale tõttu wedada ja sealt enda tahtmise järele suurema lumme eht parema tee ajal ära wedada.

Otaspuude ülejääk tuleb järgmisel kewadel, niipea kui lumi kadunud, küttepuudeks üles tõttada, jünda üles laduda ja esimesel lumeteel sügisel ära wedada; see kõik peab kiirelt täie tõbbõuga tehtama. Metsnik peab puude wäljaweo ajal, enne kui ta wäljawedu lubab, mõjale antud raietõliti originaalid wastu wõtma ja need alles hoidma. Ka peab metsnik selle järele walwama, et küttepuude wäljaandmisel ehitust ei tuleks, kui mitmed mõjad ühel ja samal kohal raiuwad. Et metsnik paremat ülewadeti jaoks, et üks mõija teije puud sügisel ära ei wetas, peab tema igale mõjale eraldi raietõhha eht langi ojatõliti kätte juhatama, misjuure oja siis mõija poolt täielikult puhtalt üles tõttada tuleb; metsnik peab järele waatama, et laud puhtaks raiutud ja foristatud olets, ning ei pea enne wäljawedu lubama.

Enne kui ülestõttatuid metsoandetele wastaw otaspuu-langi ülestõttamine sünnib, tulewad kõik

ehituspuuks ja lüttepuuks kõlbulifud laagri- ja tuule-
murrupuud üles tõstada, tütte juhataada ja wälja
wedada, olgu küll, et jarnane asi raiepiletis eraldi
tähendatud ei ole, seejuures tuleb järgniiht silmas pi-
dada. Need laagripuud, mille juure ainult sel teel
pääsib, kui need teed läbi noore, hea kasvuga metsa
ajada, wõivad parem metsa jääda, wälja arwatud
juhust, kui ühel ja samal kohal juurel arwul ehitus- ja
põletispuudeks kõlbulifte laagripuid on ja neid ainia
tee kaudu wõimalik on ära tuua. Põgemuised näita-
wad, et metale on kõige juuremaks hutatujeks juure-
arwulijed siia- ja sinawiiwad teed, mille kaudu met-
sawarqus ferqendatud ja tuuleferidoriid tekivad, mis
põhjujeks lagendatule tuulemurdubel, rääkimata sel-
lest, et nende teede tõttu nii mõnigi küs noor mets
risti-rästi läbi lõidetakse ja häwitatakse. Siiski, kui
laagripuu pole laugel läbitõidawatest metsteeudest,
kui need hõreda metsa all wõi kui nad järgmise aasta
langis ajuwad, siis tuleb laagripuu esimeses järje-
korras wälja anda. Laagripuudega tuleb niisama
talitada nagu ülalpool toore materjaali kohta rää-
gitud, kõigepealt tuleb kõik kõlbulit ehituspuu, selle
järele muu tarbepuu, wälja otsida; mis sellest täieli-
tult üle jääb, ilma et midagi järele jääks, lüttepuuks
üles tõstada ja pilda labuda. See peab kõik järgijel
sündima, wõi kõige hiljem esimese madala lume ajal,
sest et sügawa lume all on wõimata laagripuid leida.

Laagripuu palke tuleb niisama nagu tooreidki
tempelkinnega märkida, ühtki tembeldamata palki ei
tohi metst wälja wedada. Olgu küll, et mets alati
nii palju kui wõimalik laagripuudest puhastatud peab
olema, mille tõttu mõhitatele, millele laagripuid lütte-
puudeks tütte juhataatud, tuleb wähem raielangit tütte
anda ja nut kohta mitte enne anda, kui esimene täiesti
üles tõstatud, siiski peab järele waatama, et mõhitatele
seejuures juba mädanenemaläinud kõlbimata puud ei
antaks. Kui mets käesolewa juhatause järele laagri-
puudest ja tuulemurdudest puhastatud, tuleb enne,
kui noore puu raiumisele asutakse, kõik labuda tuuivad
jalalheiswad puud üles tõstada, silmas pidades, et
seejuures wüsi teesid läbi noore metsa ei rajataks ja
et üldje siin kõik täidetud jaats, mis laagripuude kohta
oli nõutud.

B) Lehtpuu-metsa kohta.

a) Lehtpuu-metsa wad tulewad 25, 30 ehk 35
aastalangis jagada, selle järele otjustades, kas ma-
apind märg wõi kuuw, mille tõttu mets juurema wõi
wähema kasvujõuga, arwekse wõttes kas maapind
tasane wõi mägine, kas mets on weel nõnda noor, et
juurteft suudab wõju ajada, wõi on nõnda wana, et
ainult seemendamise läbi järelekasw tekkida wõiks. Tu-
leb silmas pidada, et mete maal lehtpuu-mets pea-
asjalikult kaskebest koos seisab ja et kaif, kui ta natura-
waremaks saab, kergesti iganeb ja tema edasihoid-
mine ainult kahjulik, kuna tema juurte wõnuajamise
taotab. Üldje tuleb lehtpuu juures juurtewõju
peale juurt rõhtu panma, sest wõju sünnib juurema
mureta ja tõtta, hulga kindlamalt, witem ja ka pa-
rem kui lehtpuu-seemnemets. Minult õige mägistes
maades tuleb lehtpuu-mets 40—50 aastalangis ja-
gada, sest jarnastes kohtades kasvab mets õige aeg-
laselt. Samadel põhjustel ning ka selle tõttu, et leht-
puu-metsjade juures wähem tuulemurdu farta on kui
otaspuude juures, ja et lehtpuu-metsjad wõrdlemisi
rihedamad, ei ole tungiwalt tarwis, et raiumine ida-
poolt algaks ja aasta-aastalt õhtupoolle nihkuts. Kui
aga loha olud lubawad, siis on ka lehtpuude juures

jarnane raiumise järg kõige soowitamam; raielangit
tuhul ei ole tähtsust, see wõib kas neljamurgetine ruut
wõi pitergune olla.

b) Rajutuswiis peab olema mingi muudatufeta,
jama, mis ülalpool otaspuude jaots kindlaks mää-
ratud oli. Esimeses järjekorras tõstatakse laagripuu
üles, kus nende juhtes jama tingimisi täita tuleb
nagu eelpool nimetatud: üles tõstada puhtalt kuni
wiimajeni ja juba järgijel enne lund juldadesse labuda,
ja kui enam ühtki laagripuu metstas leida ei ole,
mida ilma juurema kahjuta jaats noore kasvama
metsa seest wälja wedada, siis wõib lehtpuu aasta-
langide raiumine ette wõtta; kui geomeetrijelt
wäljaeraldatud laote ei ole, siis raiumist ühest ko-
hast alates kindlas sühis korraldada, mõtte järele, nagu
oleks metstajootus laotidels juba sündinud.

Ka lehtpuu raiestiftudes tuleb esiteks tarbepuu
wälja otsida nagu näitujeks: ättepuud, waukripuud,
nõudepuud ja tünnilauad, olgu seejuures kasutajaks
kas wastaw mõija ise wõi mõni muu, kes raiepileti
ette näitab. Kui lehtpuu raiestiftus leidub jarnaseid
jamebaid kasli, mida peergudeks fikuda wõib, siis
ei tule üldje kuuski peerguudeks anda, waid tuleb
kasli selleks kasutada. Kõit need tarbepuud peab
järgijel wõi esimese reetega langi peal raiutama,
järgijel terwadel tuleb laot foristada, kõik ülejäanud
puud lüttepuudeks üles tõstada, kusjuures metstnil
walwama peab, et mingisugust fõrwaldamist ei sü-
nits. Pärast seda, kui eelpool kirjeldatud wiisil ja-
naseft raielangist kõik tarbepuud, tuhul hulka ta palke-
dels kõlbulifud puud tuuluwad, järgijel wõi esimese
reetega wälja weetud, siis järgneval märtsistul wõi
ta hiljem, selle järele, kuidas mõhjad oma maja-
pidamise nõuete järele kohaje aja leiawad, raiutakse
kõit langile järelejäanud puud üsna maapinna
juureft ja laotatse nad üles. Enne märtsistulud ei
tuleks jarnast raiumist mitte lubada, sest midu
külmaks juurteft ülesnõrguw mahl, mis noorele wõ-
jule kahju sünnitaks. Ka peab metstnil aegamõda,
sest ühe aastaga ei ole see wõimalik, talupoegi siin
maal õige harilikult kuid noore wõju peale õige
kahjulikult mõjuwast ebatalitujest wõõrutama, mis
selles seisab, et puud, isearanis jamebaid, tahelt
poolt raiutakse, mille läbi künnu keskel madaalam reu-
sünnib, tuhul weft kogub, ja känd ning juured mada-
nema hahtawad.

Kui ühes ja samas lehtpuu-raielangis mitu mõhjat
ühel korraga raiuwad ettenähtatud raiepiletite
(Assignment) tõttu, siis peab igaühetele eraldi tüft
tütte juhataama, et wäljaree juures jagadust ei sü-
nits, kuid ikka, nagu juba ülalpool tähendatud,
wõib ainult wähte tüft tütte anda; kui see tüft on
täiesti lagedals ja puhtals raiutud, alles siis wõib
raiumisega edasi minna, kusjuures alati hooljasti
selle järele tuleb walwata, et jarnaste tüttejuhataatud
rüftide wahel keskel lapiwüsi raiumata kohi ei jääks,
waid kogu aastane raielangit täiesti puhtals raiutaks.
Sarnane raiumine peab täie jõuga kirelt sündima,
niisama ka wedu järgijel talwel esimese reetega.

Lehtpuu raiumisel tuleb niisama seemnepuud
järele jätta, umbes 100 puud ühe wakamaa kohta.
Misjuureft puu seljift need seemnepuud walida tule-
wad, ripub ära kohaliftudeft oludeft. Üldine määrus
olgu siin, et seemnepuud selle puu seljift walitama
peab, mis metsa ümbruses kõige kasulikum ja mille
järele mõddapääsemata wafabus. Olgu küll, et leht-
puu-metsa raiestift juuremalt jaotf juurtewõjuga end

uuendab, siiski tähtab mõnest seemnepuust mahalangem seeme. Sellepärast tuleb neis lohtades, kus lehtpuu-metsa peaaegaltult liitepuuks tarvitatakse, esimeses järjekorras seemnepuudeks lasti valida, mis kõige paremaks puujeliks sel alal. Need järelejäetud seemnepuud, milleks alati kõige paremad, siledad, kõrge tüvega, mis oma otstega ümbrust palju ei varjats, valida tuleb, annavad selle langi teisel raiumisel jämedaid puid mitmejuuguste tarvete jaoks ja neid peab siis raiutama, kui nende ajemele järele 30-aastased nooremad puud järele jäetakse. Ühtlasi peab igas metsas mahetegemata kõit tammed, mis kui kuringad selle maa lehtpuu-metsades, alati järele jäetama ja ei tohi ühtki tamme „Defonomie“ ijaaralijele loata mahajäetud. Noored jändrikud tammed tulevad aga igatord, kui raielangis sarnased juhtuvad olema, maha raiuda selleks, et juurtöödjust paremaid saada, ja nimelt, lewadel nõnda madalast, kui võimalik, jügilil aga tolme tolli tõrgufelt maapiinast.

Ühtlasi tuleb järele jätta jalataid, wahtraid, saari, paatapuud ja pihlataid nende puude mitmeselise tarvitamise pärast, juhtumisel kui need puud ilusad, sirged ja seeme taswuga. Paawasid aga ei tohi seemnepuudeks jätta, sest need puud laotawad oma seemet nii kui nii ilmustumata kaugele ja lajutawad end igalpool, ka niiskeis lohtades, annawad aga kõige pahema liitepuu ja kõlbawad tarbepuuks ainult hädatorral.

Kui aga on tarwidus lehtpuud kõrwaldada ja selle asemel otaspuu-metsa lastatada, mis ainult neis lohtes jündida võib, nagu enne juba öeldud, kus mõlemad puujeliksid segametsana lastawad, siis ei tule ühtki lehtpuud seemnepuuks jätta, wälja arwatud ainult tammed. Seemnepuudeks tuleb aga jätta võimalikult juuremal arvul kuuski ja mändi, millel sarnane wanadus peaks olema, et nemad rikkalikult juudatfid seemet londa, siis lämmatawad need noored otaspuud lehtpuu juurtöödjust, ning teisel raiumisel sellel langil on otaspuid rohkem kui lehtpuid, ja kui nii edasi talitada, kõrwaldatakse lehtpuu lõpuks täiesti.

Peale seda, kui nüüd mõisema puu seltside talituse lohia juhatus antud, peab metsnik weel järgmist lähele panema:

C) üldised määrused.

Nii otaspuu kui ka lehtpuu lohta silmas pidada:

a) Suurte metsamaasfihwide juures ei ole tarwis ülalnimetatud aastalantide wäljaeraldamisel metsapiinna ühelordset üldist jagamist ette wõtta, mille tagajärjel iga aasta ainult ühes lohas suur lang tekkis, mis oleks lehtpuu-metsas $\frac{1}{30}$ või $\frac{1}{40}$ ja otaspuu-metsas $\frac{1}{100}$ või $\frac{1}{150}$ osa lohu metsast; hulga lohajem, lajuulikum ja tarwikikum on suurte metsade juures iga üksik raiooni ihejewiswaks mehaosaks arwata ja sarnast osa eraldi oma ette aastalantideks jagada idast lääne sihis, nii nagu ülalpool seletatud. Metsnik peab, kui metsa, kui metsa seisuford lubab, lohu oma lehtpuu-metsa nõnda paljubeks peaosabeks (metfandikubeks) jagama, kui palju ilma metsata kroonumõhifid harilikult sellest metsast raietilete järele oma puid saawad, kusjuures iga peaosajällegi aastalantideks saotatud oleks, mille tõttu iga mõisa eraldi ajawa oma ette aastalangi saaks, selle juures saaks ka iga mõisa oma puud võimalikult lähemalt ja lõpels igajugufed külid lewadel raiutud metsa

wäljajawedamisel; wõiks ka iga mõisa läest paremini lantide koristamist nõuda, igajugune kõrwalhoimine oleks talistatud.

Kui ühes lohas wähe mõisjad forraga raiuwad, siis jaab igaküls eraldi juhatajale, kust temal kõige lühem wälja wadada, selle läbi hoitakse ära juured, pihad teed läbi lohu metsa, ihearanis otstarbelohane on aga, et sarnase talituse läbi langid ülemäärä juureks ei muutu, kus lant täielikult end seemendama ei juudaks. Seejuures peab selle mõisa lajutaja, mille piirides mets ajub, eesõigule jaama mõisale kõige lähemal ajawa langi lajutamifeks.

Otaspuu-metsa juures, kus nii noort kui ka wana metsa, jämedaid palte, paaripuid ja latte igalpool üksteisega kõrwuti leida on, tuleb niisama jaotus peaosadesse ette wõtta, sel määrat, kui asutoht seda lubab. Kui aga, nagu jeda ka jagedasti ette tuleb, lohu raioon on puhast wana mets, teine raioon aga peaaegaltult ainult teikaline ja weel mõni suurem osa ainult nõrga noore metsaga laetud, siis tulewad peaosad nende mitmeseliste puistitkude järele küll eraldada, ainult noort lantmetsa mitte enne raiuda, kui sarnases langis seemnelandwaid puid leidub, mida järele jätta wõiks, sest wastasel forral, silmas pidades, et otaspuu juurtel wõju ei aja, oleks sarnases ümbrustomas tulewitu jaotus kõit mets häwitatud. Sama wõiks noort metsa ainult siis raiuda, kui see ükftikult ja jändrikult lastwab, ja ei tohiks, nagu juba enne öeldud, mingil wiisil raiuda noori tihedalt toos lastawaid metsajalufid. Sellepärast tulewad kõit talituse wõowitu puud, humalaladid, atateibad ja muud sarnased tarbepuud lehtpuu-metsast otstida, kui need sarnases lajutufeks kõibulitid, ja ei tohi neid otaspuu-metsast tatte juhataada, olgu ainult siis, kui tahetaks kõidura lastwuga noort metsa koristada, et paremat järelastawu saada.

Kuusikas peab kroonumetsnik, kui tema, järele lastudes metsa peaosad (metfanditid), sellelohase laawa oma ülemusele saama ja teadustama, kus ümbrustomas üks wõi teine metfandit ajub ja misjugufed mõisjad sellest metfanditust rahuldatskse, et sarnaseid märtufi võimalik oleks enne sihejaadetud situatfiooni-laardile üles wähenbada.

b) Kõit maharaiutud langid tulewad nii otaspuu- kui ka lehtpuu-metsades wähemalt esimese wiie tuni tuue aasta tehwufel igajugufe tarjatamife eest hoolfasi talista, selles mõttes tulewad need raietohad kõitide külgebe pealt, sama nagu heinamaadfi, iga aasta, niipea, kui lumi ära läheb, aiaga piirata, sama ka naabruses ajuwaid talupoegi ja mõisfajid hoiatada, et nemad sarnases noores langis ei tarjatats, silmas pidades, et kari raietifut, ihearanis, kui see noor, rohkem häwitufel teeb tulewasele metsale, kui jeda suur arv metfawargaid teha juudaks. Kui aga selle peale waatamata, olgu küll, et raietifit aiaga ümbritsetud ja naabrid hoiatatud, tellegi kari wõi hobufed sinna fatuwad, siis tuleb kari pandiks wõtta ja omanif peab, kui metsnik omanikule selgeks teeb, et karija tõesti teelatud langis tarjatati, iga looma weerandrublaga wälja lunastama. Sama ei tohi sarnases raietifikus heina niita, wälja arwatud harilikud heinamaad, ja kui sarnane asi siiski peaks shtuma, siis tuleb hein kroonu lastja heaks konfiskeerida, hobune aga metsniku heaks pantida.

c) Metfantalantide raiumifel, olgu see kas lehtpuu- wõi otaspuu-metsas, tuleb, nagu eelpool juba kiini-

Endine metsaperemees on förmalaste mõjude vastu õige tähelepanekohane. Tean juhtumist endisest ajast, kus metsavahil saun ära põles ja metsavahit oma perega küla launas vihtlemas täis. Mõisnik, kellest teada kaabes, ütles: „Mina ei taha, et teie tema armust tema sauna tarvitate; mina maksan temale sauna eest üüri.“

Kõnda on siis praegu asunil-metsaomastel ümbruvate mõju vastu täiesti taitjeta ja parandust selles suhtes oleks hädasti tarvis. Kaju oleks sellest mõlemal: metsal ja metsahoidjal.

J. S—s.

Tartu ülikooli Loodusuurijate Seltsi anteet.

Tartu ülikooli juures oleva Loodusuurijate Seltsi poolt käesoleva aasta märtsikuul laialijaadetud küsimuslehtedest jahiloomade statistiliste andmete kohta, on 20. märts 35% täidetult tagasi saadetud.

Nendest lehtedest on täidetud:
hästi 65%,
rahulolevalt 23% ja
puudulikul 12%.

Saadetud teadete arvu ja väärtuse suhtes seisab esimesel kohal Tartu maakond (70% täidetult tagasi saadetud), teisel Lääne maakond (62% täidetult tagasi saadetud).

Õige täielikumaid andmeid saatsid:

Harju maakonnast — Satu metskond, Triigi metskonnast M. Diiina, Kolga metskonnast krahv P. Stenböd ja metsküül. Ch. Alberg.

Viru maakonnast — Rõhvi, Püksi, Rada ja Kõhla metskonnad, Portuni metskonnast M. Meiat, Rarva metskonnast S. Kulböd ja Loobu metskonnast metsküül. J. Laas.

Järva maakonnast — Türi metskond.

Lääne maakonnast — Bigala, Mõtsu, Märjamaa ja Kõrgehaare metskonnad, Saapala metskonnast J. Vitenbüsch, Butlaste metskonnast metsküül. A. Väis, Kärda metskonnast metsküül. S. Tütsmann, Balgu metskonnast D. Martinson, Piirfalu metskonnast metsküül. Ch. Kulit.

Pärnu maakonnast — Rõnnu, Surju ja Käärja metskonnad.

Wiljandi maakonnast — Loodi metskond, Põltsamaa metskonnast J. Willem ja Adavere metskonnast M. Ostrov.

Wõru maakonnast — Wana-Antska, Drava ja Sõmerpalu metskonnad ning Wõru metskonnast metsküül. A. Meema.

Tartu maakonnast — Ahja, Kõgeva, Avinurme, Hallitu (P. Varbits) ja Kariavere metskonnad ning Tartu metskonnast metsküül. S. Landmann, Kärevere metskonnast J. Rohuaru ja Torma metskonnast D. Suunäl.

Balga maakonnast — Karula metskonnast metsküül. J. Bernatow.

Eh! küll täidetult tagasi tulnud lehed ainult aja tõikidest laialijaadetutest moodustuvad, võib siiski juba nende järele oletada, et tõikide lätesaamisega meil tekiks võrdlemisi rikkalik materjal, mida õige laialt teaduslikult kui ka praktiliselt kasutada saaks. Sellepärast palutakse kõiki, kelle küsimuslehed veel tagasi saatmata, või kes täendamataid andmeid loovivad saata, seda võimalikult pea teha.

G. Vellen ja Edw. Reinwaldt.

Taanuavalitus.

R. a. Cesti metsateenijate ühingu juhatuse esimees! Palun Teid minu südamliku tänu Teie saadetud õnnesoovi, tervituste ja kingituste eest vastu võtta, mis minule mu metsahoidja ameti pidamise 50. aastapäevaks 28. aprilliks 1924. a. osaks olete laiskanud saada. Kõik see on mind pisarateni liigutanud ja ma ei leia küllalt jõudu, et oma tänu avaldada. Palun mu südamliku tänu ka kõigile C. metsateenijate ühingu juhatusliiketele edasi anda. Oma teada olen ainult omi kohuseid täitnud oma leivaldade vastu.

Kõrge aupaatumisega Teie alandlik

Peeter Kajak.

Mõniste, Põlde.

Auhinnatööde asjas.

„Cesti Metsas“ nr. 7 j. a. kuulutas E. M. ühingu kirjuhatus auhinnatööd välja kahe teema peale. Kas olid müüd ülesantud teemad liig rased, pidasid mehamehed auhinnatöid määratud taju 3000 marta ja 1000 marta — liig vähekeks või on tööd rohkus tahtisuseks olnud, et ühtegi tööd ülesantud teemade peale kirjuhatusete tähtajatult saadetud ei olnud.

„E. Metsa“ tellimiste vastuvõts

palutakse tellimiste eest ja metskondi kalendrite eest raha võimalikult pea kirjuhatusete ära saata.

E. M. ühingu osakondade juhatus

palub kirjuhatus liikmemaksusid võimalikult pea ära diendada, sest iga liige, kes mõõdaläinud aasta eest järgmise aasta 1. märtsiks liikmemaksu ära tasunud ei ole, loetakse põhikirja § 10 põhjal ühinguist väljaastunuks ja ei saa eelolevast kongressist osa võtta.

Kalender-käsitramatu

eest saatsid raha ära (järg):

35. Godja metskond 25 ekf. eest — 1000 mf.
 36. Surju metsk. 15 ekf. eest — 600 mf.
 37. Audru metsk. 25 ekf. eest — 1000 mf.
 38. Otepää metsk. 25 ekf. eest — 1000 mf.
 39. Kolga metsk. 25 ekf. eest — 1000 mf.
 40. Torma metsk. 25 ekf. eest — 990 mf.
 41. Antsla metsk. 25 ekf. eest — 990 mf.
 42. Karjalasma metsk. 25 ekf. eest — 1000 mf.
 43. Tartu maak. metsküül. 24 ekf. eest — 960 mf.
- misjuuste summade vastuvõtmist siinkohal kviitirime.
E. M. ü. kirjuhatus.

Toimetusele saadetud kirjandus.

- „Romaan“, nr. 11 — 1924. a. — 3. aastakäit.
„Loodus“, nr. 5 — 1924. a.
„Cesti Statistika“, nr. 27 (6) — 1924. a.
„Sõdur“, nr. nr. 20—25, — 1924. a.
„Väljeloomalasvataja“, nr. nr. 1—3, 1924. a.
„Cesti Stout“, nr. nr. 3—4, 1924. a.
„Rasvatus“, nr. 5, 1924. a.
„Cesti Majandus“, nr. nr. 21—24, 1924. a.
„Majaomanik“, nr. nr. 24—27, 1924. a.
„Maaomavalitsus“, nr. nr. 5 ja 6 — 1924. a.
„Põlvamees“, nr. nr. 10 ja 11 — 1924. a.
Ajalehede: „Põhja Robu“, „Wõru Teataja“, „Waba Cesti“, „Cesti“ ja „Rahvalehi“ jooksivad numbrid.

Poolametlikud teated.

Metsade peavalitsuse juhataja päewakäesud.

16. mail 1924. a. — Nr. 35.

Kod. Karl Kärt määratakse peavalitsuse tähtjale t. t. 10. mailist j. a. arwates.

Kod. Viktor Kuulbas määratakse peavalitsuse ajutiseks tähtjaks 10. mailist j. a. arwates.

Peavalitsuse juures statistiluna töötaw ajutine tööhõud Marie Piik määratakse peavalitsuse koosseisus ettenähtud statistitiks 1. jaanuarist j. a. arwates.

Nimla metskonna asjaajaja Elly Dja wabastatakse ametist, tema enese soovil 15. mailist j. a. arwates.

Kod. Aleksander Muhel määratakse Nimla metskonna asjaajajaks 15. mailist j. a. arwates.

Undla metskonna II jaoskonna metsnik Willem Wilippus wabastatakse ametist tema enese soovil 1. mailist j. a. arwates.

Kod. Johannes Rõõmusoks määratakse Undla metskonda III järgu metsnikuks 1. mailist j. a. arwates.

Kod. Jaan Saas määratakse Gorodentso metskonna I järgu abimetajalemaks 2. märtsist j. a. arwates.

Kod. Werner Mägi määratakse Wertora metskonna II järgu metsniku kohuste täitjaks 1. mailist j. a. arwates.

Kod. Elmar Saar määratakse metskorralduse osakonna nooremaks maamõhijaks 10. mailist j. a. arwates.

Põllutöökministri käsu põhjal 8. mailist 1924. a. nr. 23, § 4, on metsakorralduse osakonna wanem maamõhija Woldemar Hermann üle wõitud maakorralduse peawalitsusse 1. mailist j. a. arwates.

Põllutöökministri käsu põhjal 8. mailist 1924. a. nr. 23, § 6, on Kärbla metskonna I järgu metajalemaks Hugo Tiisman määratud Wiljandi maakonna I järgu metajalemaks t. t. 1. mailist j. a. arwates.

Kod. Johannes Mitt määratakse peavalitsuse hüdrotehniku kohustetäitjaks 16. mailist j. a. arwates.

17. mail 1924. a. — Nr. 36.

Peawalitsuse sekretäär Aleksander Michelson wabastatakse ametist, tema enese soovil 20. mailist j. a. arwates.

Peawalitsuse metajajutusosakonna wanem asjaajaja Woldemar Kelle määratakse peawalitsuse sekretääri kohuste täitjaks 20. mailist j. a. arwates.

Peawalitsuse metajamajandusosakonna asjaajaja Alfred Anso paigutatakse ümber metajajutusosakonna wanemaks asjaajajaks 20. mailist j. a. arwates.

26. mail 1924. a. — Nr. 37.

Päewakäsi 9. mailist 1924. a. nr. 34 § 3 Purila metskonna asjaajaja Rudolf Riia ümberpaigutamises Ruumu metskonna II jst. metsnikuks, lugeda maksuwõtetaks.

Purila metskonna metsnik August Agurajaja paigutatakse ümber Ruumu metskonda II jst. metsnikuks 1. juunist j. a. arwates.

Põllutöökministri käsu põhjal 24. aprillist 1924. a. nr. 18 § 1, on Hallingu metskonna metajalemaks Leopold Mõhring ametist wabastatud, tema poolt ameti alal toimepandud kuritarwituste pärast, 15. mailist j. a. arwates.

Põllutöökministri käsu põhjal 15. mailist 1924. a. nr. 25 § 9 on Pääne maakonna metajalemaks abi Ernst Johanson määratud Kärbla metskonna I järgu metajalemaks 1. mailist j. a. arwates.

31. mail 1924. a. — Nr. 38.

Puurmanni metskonna metsnik Johan Rudsiht wabastatakse ametist tema enese soovil 1. mailist j. a. arwates.

Põllutöökministri käsu põhjal 15. mailist 1924. a. nr. 27 § 4 on Riitubi metskonna metajalemaks t. t. Eduard Tiling määratud Jõgewa metskonda I järgu metajalemaks abiks 15. mailist j. a. arwates.

Põllutöökministri käsu põhjal 19. mailist 1924. a. nr. 27 § 5 on Püksi metskonna abimetajalemaks Theodor Karli p. Riedel määratud Riitubi metskonna III järgu metajalemaks t. t. 20. mailist j. a. arwates.

Põllutöökministri käsu põhjal 19. mailist 1924. a. nr. 27 § 6 on Wiru maakonna abimetajalemaks Adolf Paul ümber paigutatud teenistusse Humeides Pääne maakonna II järgu abimetajalemaks 20. mailist j. a. arwates.

Põllutöökministri käsu põhjal 19. mailist 1924. a. nr. 27 § 7 on Saagadi metskonna II järgu abimetajalemaks Daniel Uustalo määratud Wiru maakonna II järgu abimetajalemaks 20. mailist j. a. arwates.

Põllutöökministri käsu põhjal 19. mailist 1924. a. nr. 27 § 8 on Jõgewa metskonna II järgu abimetajalemaks Jaan Uritam määratud Oisu metskonna III järgu metajalemaks t. t. 15. mailist j. a. arwates.

5. juunil 1924. a. — Nr. 39.

Põllutöökministri käsu põhjal 25. mailist 1924. a. nr. 19 on Oisu metskonna metajalemaks t. t. Hugo Ilwes wabastatud ametist wastutusele wõtmise puhul, ameti alal toimepandud kuritarwituste pärast, 24. aprillist j. a. arwates.

Kolga metskonna asjaajaja Leopold Riho wabastatakse ametist tema enese soovil 1. juunist j. a. arwates.

16. juunil 1924. a. — Nr. 41.

Kohla metskonna abimetajalemaks Leopold Dobrof määratakse Püksi metskonna I j. abimetajalemaks 16. juunist j. a. arwates.

Kod. Ludwig Himma määratakse Wastjelliina metskonna asjaajaja ajutiseks kohuste täitjaks 16. aprillist j. a. arwates.

Metsakorralduse osakonna asjaajaja Johannes Dhata paigutatakse ümber metajamajanduse osakonna asjaajaja kohuste täitjaks 27. mailist j. a. arwates.

Kod. Herbert Richardi p. Mettig määratakse metajakorralduse osakonna ajutiseks asjaajaja kohuste täitjaks 27. mailist j. a. arwates.

Kod. Ernst Pedanit määratakse Kõpu metskonna III j. metsniku kohuste täitjaks 1. maist j. a. arwates.

Kod. Georg Hanson määratakse Haapsalu metskonna II järgu abimetajailema kohuste täitjaks 1. juunist j. a. arwates.

28. juunil 1924. a. — nr. 42.

Kod. Georg Kuusik määratakse Paasvere metskonna I järgu abimetajailema t. t. 12. juunist j. a. arwates.

Päässi metskonna asjaajaja Kaan Kiskow tõrgendatakse II järgu asjaajajaks 1. juulist j. a. arwates.

Peawalitajuse arweolatkonna ajutine tödjõud kod. August Wiljat wabastatakse ametist lisatödjõu waduse möödmijel 1. juunist j. a. arwates.

Walga maadonna metsajailema kantselei I j. kantj.

am. Linda Ellram wabastatakse ametist tema enese soovil 16. maist j. a. arwates.

Kod. Anna Tasa määratakse Walga maadonna metsajailema kantselei I j. kantj.-am. t. t. 16. maist j. a. arwates.

Kod. Richard Pärt määratakse Sagadi metskonna II järgu abimetajailema t. t. 28. maist j. a. arwates.

Pada metskonna asjaajaja Ewald Shepšty wabastatakse ametist tema teenistusse mitteilmumise tõttu 15. maist j. a. arwates.

Kod. Eduard Shepšty määratakse Pada metskonna III j. asjaajaja t. t. 15. maist j. a. arwates.

Kod. Martin Bod määratakse Purila metskonna III järgu metsnikuks 20. juunist j. a. arwates.

Kod. Helmut Heinrichson määratakse Keawa metskonna III järgu asjaajajaks 1. juunist j. a. arwates.

Kod. Paul Rootis määratakse Kolga metskonna III järgu asjaajajaks 10. juunist j. a. arwates.

Kirjafast.

Rüsimused ja wastused.

Rüsimine: Kas metskonna asjaajaja on õigustatud oma loomadetele riigimetjast tajuta karjamaad saama?

Wastus: Ei ole. Peab wõtma karjatamise pilleti üldistel alustel.

Rüsimine: Kas wõiwad metsaomanikud, kelle metsad riigi walmel all ja metsade riigistamine veel arwustel, jahiti pidada ja seda teistele lubada (ka metslipeale)?

Wastus: Rüsimus ei ole küllalt selge, et õfsetohe wastata, sest ei ole teada, mis on mõeldud sõna „walmel“ all. Üldijelt aga olgu tähendatud, et niifaua tui mets riigile tegelikult üle wõetud ei ole, seda enam siis veel neil juhustel, kus riigistamise rüsimus alles waeluise all on, wõib metsaomanik jahidõigust oma metsas wastawa seaduse piirides wabalt kasutada.

Rüsimine: Kas awatakse veel käesolewal aastal wõltsweti metsaasjanduse kool ja misjõuise eelharidusega wõetakse wastu?

Metsawõht J. K.—t.

Wastus: Kawatus oli kooli awada 1. septembriks f. a., kuid et kareelarme järele krediiti loota ei ole, siis on metsade peawalitjus junnitud kooli awamist

kuri. 1. sept. 1925. a. edasi lükkama ja on sellele wastawalt ka 1925. a. eelarwe korras kooli awamisel tarwisminewat krediiti palunud. Kooli kawatatakse wastu wõtta istkuid, sellel wähemalt ühtluskooli 6 klassi haridus (tõrgem algkool) ja tes kerwisliisid metsateenistusse tõbulitub.

Kirjawastused.

Ed. R. — Rundes: „Sõdas antud aujõnad“ jarnakel kujul ei lähe; ümbertegemisel aga taotaks ta omo algupäraõuise ja humoori.

Tõblime J. T. (Nuita postkast 37): Nagu toimetusele metsade peawalitjusest seletatakse, ei jäetawat ühtegi palwet wastamata, selle peale waatamata, tes paluja on. Wastused saadetawat kas õfseteed peawalitjusest, ehk jälle, tui tarwisit on, ka kohapealketele õfistajatele lorraldust teha, maadonna ehk metskonna metsajailema taudu ja nimelt lihtkirjas, paluja enese poolt üles antud aadressi järele. Et aga wiimajed jagedasti taunis puudulitub olewat, siis ei olewat juuugi harwad need juhitud, kus saadetud wastused peawalitjusele posti pealt tagasi toodawat, misjõuistel juhustel palujad muidugi arwamisele jääwad, et mille üldse wastata pole tahtud. Sellepärast olgu palujate oma huwidest, et latesiti õige aadressi üles antakse.

Järgmine „Eesti Metsa“ number ilmub taksifnumbrina (nr. 15/16) augustituu teitel.

Waljaandja: Eesti metsateenijate ühing.

Wastutaw toimetaja: H. Metzje.

Tallinna Eesti Kirj.-üh. trükituba, Pilt tän. 2.

O. E. Herodes & P. M. Prick

Lauawabrik, ehitusmaterjaalid ja kütteained

Tallinn, Wiljandi uul. nr. 9.

Telefon 8-63. Postkast 23.

Metsamaaterjaalide oksjon

Suusõnalisel enampakkumisel

müüakse 16. juulil s. a. kell 12 p. Rakwere walla-
majas, RAKWERES:

a) Jõhwi metskonna mitmesugustes wahtkonda-
des metsas asuvad umbes 142 tk. — 1328 kantjalga
okaspuupalke kolmesüksuses, alghinn. 18,50 mk. kantjalg.

b) Jõhwi, Püssi, Waiwara ja Roela metskonda-
dest — Oru, Jõhwi, Auwere, Waiwara raudteejaama-
desse, Sonda kitsaroopalise raudtee ääre laduplatsidele
ja Rakwere, Saarepere saeweski juure väljaveetud
umbes 6549 tk. — 65.509 kantjalga okaspuupalke, 9
üksuses, alghindadega 26—35 mk. kantjalg.

Pakkumistest osawõtjad on kohustatud enne pak-
kumise algust oksjonikomisjonile 10% pakutawa
üksuse alghinnast kautsjoniks sisse maksuma.

Lähemaid teateid müügiletulewate metsamater-
jaalide üle saab metsade peawalitsuse tööstusosakon-
nast, Wiru maakonna ja kohalikkudelt metskonna
metsatülematelt.

Metsade peawalitsus.

Eesti mehaanilise puutööstuse aktsiaselts

A. M. LUTHER

TALLINNAS

walmistab:

Mööblit

wineer kartonge

wiineer kohwrid

wineer kooliranitsaid

wineer aktimappe

wineer käsitrumlid

wineer toolipõhju

wineer platesid

wineer labidaid j. n. e.

Müügikoht **TALLINNAS:** Wana Posti tänav nr. 9.
" **TARTUS:** E. M. Jürgens'i juures,
Wana tänav nr. 17.
" **WALGAS:** P. Saretok'i juures, Moskwa
tänav nr. 15.
" **PETSERIS:** E. Nassar'i juures Kaubareas.
" **WILJANDIS:** R. Eitelberg'i juures,
" **WÕRUS:** J. Kiesler'i juures, Jüri tän.
nr. 12-b.
" **RAKWERES:** Roman Jürgens'i juures.
" **PÄRNUS:** J. D. Ammende juures.